

การพัฒนาแบบและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งทอชุมชนพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวเก่า)

ภัทรานิษฐ์ สิทินพพันธ์

Model Development and Value Creation Project for Community Textiles Suphanburi Province

(Community Enterprise of Ban Sra Bua Kam Antique Weaving Group)

Patthanit Sittinoppan

คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ กรุงเทพฯ 10120

Faculty of Textile Industries, Rajamangala University of Technology Krungthep, Bangkok 10120, Thailand

Corresponding author. E-Mail address: sittinoppan@hotmail.com

Received: 12 October 2020; Revised: 5 January 2021; Accepted: 15 January 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์พัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนและตลาดให้มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น โดยถ่ายทอดความรู้ในการย้อมสีธรรมชาติและการตัดเย็บรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวเก่า โดยทดลองย้อมสีธรรมชาติจากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น ได้แก่ ใบมะม่วง, ใบขี้เหล็ก, ดอกอัญชัน และใช้สารช่วยย้อม (Mordant) จากธรรมชาติ 3 ชนิด ได้แก่ สนิมเหล็ก, น้ำขี้เถ้า (น้ำด่าง) และน้ำปูนใส ผลการทดลอง พบว่า มีความเข้มของสีที่มีความคงทนต่อการซักเบื้องต้น รวมทั้งสารช่วยย้อมแต่ละชนิดจะทำให้ได้เฉดของสีออกมาต่างกันไป จากการเก็บตัวอย่าง 12 ตัวอย่างเพื่อทดสอบด้านความคงทนของสีต่อการซัก พบว่า เส้นด้ายฝ้ายที่ย้อมได้ส่วนใหญ่มีความคงทนต่อการซักในระดับ 4-5 ของการทดสอบมาตรฐานแบบ AATCC61-2010 โดยเฉพาะสีที่ย้อมจากใบขี้เหล็ก ส่วนที่ได้จากการย้อมด้วยดอกอัญชันและใบมะม่วงให้สีที่มีความคงทนต่อการซักในระดับ 1-2 กล่าวคือ สีจะซีดจางหรือเปลี่ยนเฉดไปหลังจากการซัก รวมทั้งสีที่ย้อมแล้วทำมอร์แดนท์ทุกสีจะไม่มีการตกสีติดผ้า นำผลมากำหนดการออกแบบโครงสร้างสีผ้ามัดหมี่จากลายประจำท้องถิ่น “ลายดอกม้า” จากลวดลายผ้าดั้งเดิมใช้องค์ความรู้พื้นฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ทันสมัย ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้เสริมและมีกระบวนการจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบขับเคลื่อนประสานความร่วมมือในชุมชนเพื่อผลิตในเชิง สำหรับผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ความพึงพอใจด้านต่างๆ กับแนวโน้มในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ พบว่า ความพึงพอใจทางการตลาดอันประกอบด้วย รูปแบบผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มในการพัฒนาเอกลักษณ์รูปแบบสินค้า จากผลการทดสอบตลาดและการประเมินความพึงพอใจ พบว่า ร้อยละ 93.4 ของกลุ่มเป้าหมายของผู้ซื้อสินค้าชุมชนส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 31-45 ปี ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ร้อยละเท่ากับ 90.6 มีความพึงพอใจในรูปแบบสินค้าเครื่องแต่งกายในลักษณะชุดทำงานที่มีราคาจำหน่ายอยู่ที่ 1,500-2,000 บาท ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่าร้อยละเท่ากับ 90.6 ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในการใช้เทคโนโลยีในการจัดจำหน่าย (ผ่านเว็บไซต์) และมีการจำหน่ายผ่านตัวแทนและด้านการส่งเสริมการตลาด ร้อยละเท่ากับ 94.6 ผู้บริโภคมีระดับความพึงพอใจในการให้ส่วนลด มีของแถมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: มูลค่าเพิ่ม สิ่งทอชุมชน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง การย้อมสีธรรมชาติ

Abstract

This research aims to develop new product model as well as add value to mudmee fabric products that meet the needs of the community and the market for a unique identity. This is to be done by passing on the knowledge of natural dyeing and sewing of new product styles to members of the community enterprise – the traditional patterns weaving group of Ban Sa Bua Kam. Natural dyes from local raw materials such as mango leaves, cassia leaves, butterfly pea flowers, and 3 natural mordants: iron rust, ash water (lye) and lime water were used. The result shows that color intensity that is durable to the initial washing can be obtained. Moreover, different types of dye agents create different shade of color. From 12 samples for testing color fastness to wash, most dyed cotton yarns showed 4-5 washing fastness of the AATCC61-2010 standard test, especially those dyed from cassia leaves. The color obtained by dyeing with butterfly pea flowers and mango leaves has 1-2 wash fastness level, i.e. the color will fade or change shade after washing. As for all dyed colors worked through mordant processing, there will be no discoloration on the fabric.

The results were used to determine the design of the mudmee fabric structure from the local pattern, “horse stall pattern”. From the original fabric pattern—using the basic knowledge from local wisdom to develop a new modern product pattern, as a result, the community has additional income and has a systematic group management process. This creates driving cooperation in the community to produce commercial products. For the results of the analysis of the relationship of satisfaction in various areas with the trend of purchasing products, it was found that the marketing satisfaction which are product model, price, distribution channel and marketing promotion correlate with the development trend of product identity. From the market test results and satisfaction assessment, it was found that 93.4 percent of the target group of community buyers were mostly between 31–45 years of age. As for the products, it was found that 90.6 percent of consumers were satisfied with work clothes dressing style with the selling price of 1,500–2,000 baht. And 90.6 percent of consumers were satisfied with the technology in distribution (through the website) as well as selling through agents. As for marketing promotion aspect, 94.6 percent of consumers had high satisfaction level of the getting discount and extras.

Keywords: Value Added, Community Textiles, Local Weaving Group, Natural Dyeing

บทนำ

ปัจจุบันนี้ประเทศไทยได้มีนโยบายในการปรับมาขับเคลื่อนประเทศบนฐานนวัตกรรม (Innovation-Driven Enterprise) อันต้องอาศัยองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์เป็นปัจจัยช่วยเพิ่มศักยภาพภาคการผลิตและบริการในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคธุรกิจ สร้างความเข้มแข็งให้ระบบนวัตกรรมได้ โดยผลักดันให้เกิดการขยายผลเชิงพาณิชย์และเชิงสังคมในการสร้างมูลค่าด้วยการยกระดับศักยภาพการผลิตของภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการที่เป็นฐานเดิม เพื่อต่อยอดขยายฐานใหม่และพัฒนานวัตกรรมทั้งในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ นอกจากนี้ยังสามารถเร่งพัฒนาผู้ประกอบการนวัตกรรมผ่านการเชื่อมโยงภาคเอกชน ภาครัฐ การศึกษา และสังคมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเพื่อสร้างระบบนวัตกรรมที่เข้มแข็งจากพื้นฐานได้อีกด้วย (National Innovation Agency (Public Organization), n.d.) จากการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เข้มแข็งและแข่งขันได้ วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับรายได้ชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง โดยใช้องค์ความรู้พื้นฐานและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาสินค้าที่มุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐานการสร้างสินค้าที่มีเอกลักษณ์ขยายช่องทางการตลาดภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยนำทรัพยากรในชุมชนมาสร้างมูลค่าให้เกิดเป็นสินค้าออกจำหน่าย ตามศักยภาพองค์ความรู้ทรัพยากรและการสนับสนุนด้านต่าง ๆ

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงเล็งเห็นแนวทางในการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มหัตถอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มให้ได้รับการพัฒนาเชิงลึก โครงการพัฒนาและยกระดับสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม จึงเป็นโครงการภายใต้แนวคิดการใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมร่วมกับการออกแบบในเชิงสร้างสรรค์ผสมผสานวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งทอชุมชนด้วยนวัตกรรมให้เป็นสินค้าที่เป็นที่ต้องการของตลาดในวงกว้างเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สามารถรู้จักการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นพึ่งพาตนเองได้ จึงเป็นแนวทางหนึ่งเพื่อช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจสังคมและชุมชนให้มีความยั่งยืน

จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีกลุ่มอาชีพที่ผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาสิ่งทอท้องถิ่นเพื่อเลี้ยงชีพ ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ที่มีรูปแบบซ้ำ ๆ ไม่มีรูปแบบที่หลากหลาย ขาดความเข้าใจในกระแสความนิยมหรือพฤติกรรมของผู้ซื้อในตลาด ทำให้รูปแบบของผลิตภัณฑ์ไม่ตรงกับความต้องการของตลาด ขาดความรู้และทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ขาดการทำวิจัยและนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด การขาดความรู้ในเรื่องดังกล่าวนี้เป็นปัญหาสำคัญของวิสาหกิจชุมชน ดังนั้น การสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าโดยใช้เอกลักษณ์ไทยหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ร่วมกับการใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีการสร้างสรรค์เพื่อสร้าง

มูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน จะเป็นส่วนช่วยให้ชุมชนสามารถขยายโอกาสทางการค้าสู่การพึ่งพาตนเองและสามารถช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ท้องถิ่นไปพร้อมกัน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวก่า ได้สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าจากบรรพบุรุษที่สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นมีวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ จึงต้องการสืบทอดมรดกด้านการทอผ้าไม่ให้สูญหายไปและต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและการส่งเสริมอาชีพแก่คนในชุมชน โดยดึงเอาภูมิปัญญาที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ทำให้คนในชุมชนเล็งเห็นในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ จึงได้สืบสานการทอผ้าลายโบราณนี้มาอย่างต่อเนื่อง ผ้าทอพื้นเมืองลายโบราณจะมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์บ่งบอกถึงวิถีการดำเนินชีวิต ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีมีความละเอียดสวยงามการเลือกสีความกลมกลืนของลวดลายทอด้วยมือทั้งผืน ใช้เวลานานนับเดือนวัตถุดิบต่าง ๆ ได้จากชุมชนเองบางส่วน ทำให้เกิดการกระจายรายได้ภายในชุมชนมากขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งทอชุมชน พื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวก่า) เพื่อก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มอันเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนและมีความเป็นไปได้ โดยการอนุรักษ์และสืบทอดการทอผ้ามัดหมี่ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวก่า มีการใช้สีสังเคราะห์ทดแทนสีจากธรรมชาติจากภูมิปัญญาดั้งเดิม แต่จากกระแสตื่นตัวทางด้านสิ่งแวดล้อมและความต้องการผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ทางกลุ่มจึงมีแนวคิดในการพัฒนาผ้ามัดหมี่จากภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ใช้สีธรรมชาติในการย้อม และนำวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สามารถลดค่าใช้จ่ายในด้านเงินทุน และการบูรณาการภูมิปัญญาเหล่านี้รวมถึงความต้องการในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น แต่เนื่องจากกลุ่มยังขาดความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ในการสร้างแพทเทิร์นและการตัดเย็บ จึงทำให้กลุ่มชุมชนขาดโอกาสทางการค้า ดังนั้น ในงานวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์สิ่งทอชุมชนยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าเครื่องแต่งกายสำหรับบุรุษและสตรีในวัยทำงาน โดยปรับโครงสร้างสีผ้ามัดหมี่ลายประจำท้องถิ่น “ลายคอกม้า” อันนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น-สอดคล้องไปกับความต้องการของตลาด ส่งเสริมด้านความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถต่อยอดมูลค่าทางการขายได้มากขึ้น สร้างศักยภาพและความยั่งยืนให้กับสินค้าท้องถิ่นผลิตภัณฑ์โอท็อปและพร้อมก้าวไปสู่เวทีโลกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลวดลายและรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวก่า
2. เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และตลาดให้มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น
3. เพื่อถ่ายทอดความรู้ในการตัดเย็บรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่

กรอบแนวความคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นที่การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งทอชุมชนพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวก่า) ดังนี้

1. ศึกษาารูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนและลวดลายผ้ามัดหมี่ลายประจำท้องถิ่น “ลายคอกม้า” เพื่อค้นหาเอกลักษณ์เฉพาะหรืออัตลักษณ์ คุณลักษณะที่สำคัญ ลักษณะเด่นที่สามารถนำออกมาเป็นจุดขายให้กับผลิตภัณฑ์สิ่งทอชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวก่า
2. ทดลองย้อมสีธรรมชาติจากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น

3. การพัฒนาศักยภาพของผลิตภัณฑ์ โดยออกแบบปรับโครงสร้างผ้ามัดหมี่ลายประจำท้องถิ่น “ลายคอกม้า” ด้วยการย้อมสีธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน

4. สร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการย้อมสีธรรมชาติให้สมาชิกกลุ่มเป้าหมาย ภายใต้แนวคิดการใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมร่วมกับการออกแบบในเชิงสร้างสรรค์ผสมผสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ในโครงการพัฒนารูปแบบและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งทอชุมชน พื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวเก่า) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การพัฒนาเป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดของการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่มทอผ้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวเก่า ตำบลหนองมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มประชากรจากกลุ่มที่ประกอบอาชีพทอผ้าในชุมชน ด้วยวิธีการจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งปรากฏเพียง 1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบไปด้วยจำนวนประชากรในกลุ่มจำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือหลักในการดำเนินงานวิจัยในรูปแบบผสม มีรายละเอียดดังนี้

2.1 เชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ตามแนวทางคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ประกอบการจดบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียงและอุปกรณ์บันทึกภาพ ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยเป็นการสังเกตโดยผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัว เพื่อศึกษาการแสดงพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตเป็นไปอย่างธรรมชาติในกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้

2.2 เชิงปริมาณ ได้แก่ การใช้เครื่องมือแบบสอบถามและแบบประเมินความพึงพอใจสำหรับผลิตภัณฑ์ เพื่อประเมินค่าเป็นสถิติร้อยละ ซึ่งแบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ ประกอบด้วย

2.2.1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ

2.2.2 ข้อมูลด้านพฤติกรรมผู้บริโภค ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการใช้งานผลิตภัณฑ์ และด้านการเลือกรูปแบบสินค้าตามปกติพลัย

สำหรับในการประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือแบบประเมิน ที่มีการวัดผลการทดสอบทักษะการปฏิบัติงานในช่วงก่อนการทำวิจัยและหลังการดำเนินงานวิจัย โดยมีเวลาและกิจกรรมเป็นตัวแปรวัดผลประกอบไปด้วย กิจกรรมการทดสอบทักษะสร้างสวดลายจากการทอผ้า กิจกรรมการทดสอบทักษะย้อมสีธรรมชาติ และกิจกรรมการทดสอบทักษะตัดเย็บ

3. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเพื่อหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมินความพึงพอใจจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในประเด็นด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดตรวจสอบหาคุณภาพ และนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนการนำไปทำการทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ตัวอย่างจำนวน 30 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามไปแจกกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งใช้วิธีการแจกทางตรงกับผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทางออนไลน์จำนวน 100 คนตามเกณฑ์การเลือกตัวอย่างที่ไม่ทราบความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) เพื่อการสุ่มหาขนาดตัวอย่างข้อมูลจากสถิติสำหรับความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูลรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนเดิมจากกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์จากเอกสารชุมชน การสำรวจ การสัมภาษณ์ข้อมูลในประเด็นความต้องการของผู้อุปโภคต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนเดิม โดยคัดเลือกสมาชิกแบบเฉพาะเจาะจงจากสมาชิกกลุ่มทอผ้า จำนวน 15 คน

ศึกษาข้อมูลรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนเดิมและลวดลายผ้ามัดหมี่ลายประจำท้องถิ่น “ลายคอกม้า” ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะหรืออัตลักษณ์ คุณลักษณะที่สำคัญ ลักษณะเด่นที่สามารถนำออกมาเป็นจุดขายให้กับผลิตภัณฑ์สิ่งทอชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวท่า

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ การใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทำการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วยความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ ทำการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการจัดทำข้อมูลตามกรอบกระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย การกำหนดความรู้ การสร้างความรู้ การประมวลความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดเก็บความรู้การถ่ายทอดความรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างให้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ต่อไป

6. ปฏิบัติการวิจัยผ่านกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและส่งผ่านความรู้เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์สิ่งทอชุมชน

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์สิ่งทอชุมชนผ่านการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและส่งผ่านความรู้ เพื่อพัฒนารูปแบบและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยมุ่งพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายสำหรับบุรุษและสตรีในวัยทำงาน โดยปรับโครงสร้างสีผ้ามัดหมี่ลายประจำท้องถิ่น “ลายคอกม้า” อันนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้นด้วยการย้อมสีธรรมชาติในประเด็น

การออกแบบและสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่

ผู้วิจัยได้ออกแบบและสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ลายประจำท้องถิ่น “ลายคอกม้า” โดยการเลือกใช้สีธรรมชาติจากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น นำผลการทดลองเจดสีมาพัฒนาใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนและถ่ายทอดองค์ความรู้ในการย้อมสีธรรมชาติให้สมาชิกกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้ประเมินการออกแบบและสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยใช้วิธีการสอบถามแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้เชี่ยวชาญ / นักวิชาการด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ / ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน / สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน / นักพัฒนาชุมชน จำนวน 5 คน นำลวดลายผ้ามัดหมี่ลายประจำท้องถิ่น “ลายคอกม้า” จากเดิมใช้สีสังเคราะห์มาปรับโครงสร้างสีด้วยการย้อมสีธรรมชาติโดยเลือกใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นของกลุ่มเป้าหมาย และพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยกำหนดผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ได้แก่ ประเภทผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย ได้แก่ เครื่องแต่งกายสำหรับบุรุษและสตรีในวัยทำงาน จำนวน 4 รูปแบบ รวมจำนวน 4 ตัว มีขั้นตอน ดังนี้

1) การเลือกใช้สีธรรมชาติจากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น โดยกำหนดลวดลายผ้ามัดหมี่จากลายประจำท้องถิ่น “ลายคอกม้า” ซึ่งเป็นลายประจำท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวท่า ตำบลหนองมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

2) กระบวนการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากการเลือกใช้สีธรรมชาติจากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น ผู้วิจัยได้จากการเลือกใช้สีจากผลการทดลองเจดสีมาพัฒนาใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ โดยรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการวิเคราะห์ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ มุ่งเน้นในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ปรากฏขึ้นในชุดทำงานกึ่งลำลอง โดยมีการแบ่งเป็นประเภทผลิตภัณฑ์และแสดงรูปแบบ ดังนี้

ประเภทผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย ได้แก่ เครื่องแต่งกายสำหรับบุรุษและสตรีในวัยทำงาน จำนวน 4 รูปแบบ รวมจำนวน 4 ตัว

รูปที่ 1 การออกแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย

3) ถ่ายทอดความรู้ในการตัดเย็บรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ให้แก่สมาชิกกลุ่ม เพื่อผลิตเป็นสินค้า โดยผู้วิจัยได้ถ่ายทอดความรู้ในพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่จากในการสร้างแพทเทิร์นการตัดเย็บรวมถึงการเลือกใช้วัสดุได้ตามที่ออกแบบไว้ มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและปฏิบัติการผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์เพื่อคัดเลือกสมาชิกแบบเฉพาะเจาะจงร่วมกับผู้นำกลุ่มชุมชน ซึ่งจากผลการประชุมกลุ่มสามารถคัดเลือกสมาชิกที่มีความสามารถในการตัดเย็บ จำนวน 10 คน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. ผลศึกษาผลิตภัณฑ์ชุมชนเดิมของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวเก่า

รูปที่ 2 รูปแบบผลิตภัณฑ์เดิมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวเก่า

จากการศึกษาผลิตภัณฑ์ชุมชนเดิม พบว่า กลุ่มสินค้าส่วนใหญ่ที่ชุมชนผลิตและจำหน่ายนั้น เป็นกลุ่มสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมที่กลุ่มชุมชนผลิตจำหน่ายในลักษณะซ้ำๆ มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งกลุ่มสินค้านี้ได้แก่ ผ้าพันคอ ผ้าซิ่น ผ้าผืน ผ้าขาวม้า เสื้อพื้นเมือง เป็นต้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ ปัญหา รวมถึงแนวทางในการออกแบบพัฒนาสิ่งทอและผลิตภัณฑ์ของชุมชน พบว่า สิ่งที่เป็นปัญหาในการพัฒนามีประเด็นที่สำคัญ คือ การขาดความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ในการสร้างแพทเทิร์นและการตัดเย็บ รวมถึงต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ให้แตกต่าง มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น แนวทางการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ด้วยแนวทางเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมร่วมกับแนวทางภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนนั้นเป็นสิ่งที่ตลาดและชุมชนกำลังมีความต้องการ ดังนั้น ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงนำเทคนิคและกระบวนการย้อมสีธรรมชาติที่นำวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาใช้ เพื่อปรับโครงสร้างสีผ้าให้มีเป็นให้เป็นการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังเป็นการลดต้นทุนการผลิต รวมไปถึงการนำเสนอรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ด้วยการนำเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นในลักษณะต่างๆ มาใช้ร่วมกับการวิจัยพัฒนาขีดความสามารถกลุ่มชุมชนร่วมกับการตัดเย็บตามวัสดุผ้าทอที่ได้มีการสร้างสรรค์ลวดลายขึ้นมา โดยใช้หลักการเชื่อมโยงวัฒนธรรมท้องถิ่นกับหลักการการสร้างสรรค์เรื่องราวต่างๆ (Story Telling) เข้ามาเป็นส่วนประกอบในการสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์

2. ผลการศึกษาลวดลายผ้ามัดหมี่ลายประจำท้องถิ่น “ลายคอกม้า”

ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวเก่า พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวเก่า ได้สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าจากบรรพบุรุษที่สืบเชื้อสายมาจากลาวครั้ง

มีวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ ผ้าทอพื้นเมืองลายโบราณจะมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์บ่งบอกถึงวิถีการดำเนินชีวิต ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี มีความละเอียดสวยงาม การเลือกสีความกลมกลืนของลวดลายทอด้วยมือทั้งผืน ใช้เวลานานนับเดือนวัตถุดิบต่างๆ ได้จากชุมชนเองบางส่วน ทำให้เกิดการกระจายรายได้ภายในชุมชนการขึ้นลายผ้าทำโดยผู้เฒ่าผู้แก่ และสมาชิกจะมาทอต่อมีการพัฒนาลายใหม่ขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด

ผ้าทอพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวกำเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านสระบัวกำเกิดมาจนถึงปัจจุบันได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจากบรรพบุรุษราว ๆ 200 ปี ชาวบ้านจะทอผ้าไว้ใช้เองและใช้ในงานประเพณี งานบุญ งานแต่ง เพื่อเป็นของขวัญหรือของชำร่วย เป็นการสมารับไหว้ให้แก่ผู้ใหญ่ฝ่ายชาย เป็นต้น กลุ่มสตรีทอผ้าลายพื้นเมืองบ้านสระบัวกำ มีจำนวนสมาชิก 40 คน เริ่มต้นรวมกลุ่มตั้งแต่ปี 2547 แต่ก่อนหน้านั้นมีการทอผ้าใช้กันตั้งแต่โบราณ โดยผ้าที่ทอจะเรียกว่า **ลายผ้าตีนจกลาวครั้งกับผ้ามัดหมี่** เอาทั้ง 2 ขึ้นมาประกอบกันเป็นผ้าทอลาวครั้ง จากการเล่าสู่กันมาในสมัยโบราณได้เกิดสงครามคนลาว ถูกต้อนเข้ามาอยู่ในประเทศไทยและกลับประเทศไม่ได้ จึงเรียกว่า **ลาวค้าง** แล้วผู้คนพูดกันไม่ชัด เลยเพี้ยนมาเป็นลาวครั้ง ผ้ามัดหมี่ตีนจกลาวครั้งประกอบไปด้วยลายกาบปึกไก่ ลายขอรระฆัง และมีลายมงคลที่เป็นความเชื่อของลาวครั้ง คือ **ลายขิดมีรอด** โดยมีความเชื่อว่าถ้าใส่ไปที่ไหนก็จะทำให้รอดปลอดภัย ไม่มีอันตราย

ผ้าทอพื้นเมืองโบราณบ้านสระบัวกำ มีเอกลักษณ์ในการทอผ้าด้วยกี่กระตุกโบราณลวดลายผ้า ได้แก่ ลายมะเขือ ผ่าโพงหรือลายมะเขือผ่าซีก, ลายดอกแก้ว, ลายเงี้ยว, ลายนกจาบ, ลายปีกบาง (ค้างคาว), ลายบั๊กแสง, ลายพญานาค 8 มือ, ลายกาบปิ่น, ลายบอปือ, ลายขลิบลอด, ลายระฆัง เป็นต้น

รูปที่ 3 ลวดลายผ้ามัดหมี่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวกำ

ผู้นำทายาทคนรุ่นใหม่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวกำได้กล่าวถึง ลวดลายมัดหมี่ประจำท้องถิ่น “ลายคอกม้า” ว่า....หมี่ลายคอกม้าเดิม ในอดีตเค้าใช้ม้าเป็นพาหนะเดินทางเวลาไปพักหรือค้างแรมที่ไหน เขาใช้ไม้ลำเดียว กันเป็นคอกแบบนั้น ย่าคนที่เห็นเขาเอาม้ามาพักที่เก่าประจำและทำแบบเดิม ๆ ที่เปิดเข้าเปิดออกง่าย ๆ เขาเลยเอามาเป็นลายผ้า ช่วงทอสมัยโบราณเห็นอะไรก็เอามาทำเป็นเรื่องเล่าไว้ในผืนผ้าแบบนี้

3. ผลการปฏิบัติการวิจัยผ่านกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและส่งผ่านความรู้เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์สิ่งทอชุมชน

ผู้วิจัยได้กำหนดการใช้เจดสีย้อมจากธรรมชาติจากผลการทดสอบสมบัติความคงทนของสี ได้แก่ ความคงทนของสีต่อการซัก (Color Fastness to Washing) ในเบื้องต้น โดยการประเมินผลการทดสอบเมื่อได้เส้นด้ายฝ่ายจากเจดสี

ที่ผ่านการทดสอบสีที่ไม่ติดผ้าขาว ผู้วิจัยจึงนำมากำหนดการออกแบบโครงสร้างสีผ้ามัดหมี่ตามแนวทางในการเลือกใช้สีธรรมชาติจากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น ได้แก่ ใบมะม่วง, ดอกอัญชันและใบชี้เหล็ก โดยกำหนดลดทอนผ้าผ้ามัดหมี่จากลายประจำท้องถิ่น “ลายคอกม้า” มาพัฒนาใช้ในผลิตภัณฑ์ในชุมชนและถ่ายทอดองค์ความรู้ในการย้อมสีธรรมชาติ ดังนี้

กิจกรรม 3.1 ปรับปรุงโครงสร้างและสีผ้ามัดหมี่ลายประจำท้องถิ่น “ลายคอกม้า” โดยการถ่ายทอดเทคนิคการพัฒนากระบวนการย้อมสีเส้นด้ายด้วยสีธรรมชาติ

1. การให้ความรู้เกี่ยวกับเส้นด้าย, การเตรียมด้ายก่อนย้อม, ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสีและสารช่วยติด

รูปที่ 4 การให้ความรู้เกี่ยวกับเส้นด้าย

2. การเรียนรู้พืชที่ให้สีในท้องถิ่น

การเรียนรู้พืชที่ให้สีในท้องถิ่นและการเก็บวัตถุดิบในท้องถิ่น ได้แก่ กระบวนการย้อมสีเส้นด้ายด้วยสีธรรมชาติ, ชนิดที่ใช้ในการย้อมสี (เน้นท้องถิ่น) ได้แก่ ใบมะม่วง, ดอกอัญชันและใบชี้เหล็ก

รูปที่ 5 การเรียนรู้พืชที่ให้สีในท้องถิ่น

3. การเตรียมเส้นด้ายด้วยการต้มทำความสะอาดและวิธีการทำความสะอาดเส้นด้าย

รูปที่ 6 การเตรียมเส้นด้าย

กิจกรรม 3.2 การจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการย้อมสีธรรมชาติและการใช้สารช่วยย้อม (Mordant) จากธรรมชาติ 3 ชนิด ได้แก่ น้ำสนิมเหล็ก, น้ำขี้เถ้า (น้ำตาง) และน้ำปูนใส

รูปที่ 7 การจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการย้อมสีธรรมชาติและการใช้สารช่วยย้อม (Mordant)

จากผลการทดลองย้อมสีธรรมชาติ โดยการเก็บตัวอย่าง 12 ตัวอย่าง เพื่อทดสอบด้านความคงทนของสีต่อการซักเบื้องต้น พบว่า ด้านความคงทนของสีต่อการซัก เส้นด้ายฝ้ายที่ย้อมได้ส่วนใหญ่มีความคงทนต่อการซักในระดับดี โดยเฉพาะสีที่ย้อมจากใบขี้เหล็ก ส่วนสีที่ได้จากการย้อมด้วยดอกอัญชันและใบมะม่วง ให้สีที่มีความคงทนต่อการซักต่ำ กล่าวคือ สีจะซีดจางหรือมีฉนวนสีก็จะเปลี่ยนเฉดไปหลังจากการซัก เมื่อทดสอบความคงทนของสีต่อการซักแต่ทุกสีที่ย้อมได้รวมทั้งสีที่ย้อมแล้วทำมอร์แดนท์ทุกสีจะไม่มีการตกสีติดผ้า และนำผลมากำหนดการออกแบบโครงสร้างสีผ้ามัดหมี่ “ลายคอกม้า” พัฒนาใช้ในผลิตภัณฑ์ในชุมชนโดยถ่ายทอดองค์ความรู้ในการย้อมสีธรรมชาติให้สมาชิกกลุ่มเป้าหมาย

ผลการพัฒนาผ้ามัดหมี่ “ลายคอกม้า” ด้วยการย้อมสีธรรมชาติ

การออกแบบและพัฒนาเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ โดยการพัฒนานวัตกรรมลดสายผ้ามัดหมี่ลายคอกม้าด้วยการย้อมสีธรรมชาติจากใบมะม่วง, ดอกอัญชันและใบขี้เหล็ก รวมทั้งกระบวนการทอผ้าโดยใช้วิธีการแต้มสีอื่น ๆ เพิ่มเติมหรือภาษาท้องถิ่น เรียกว่า **แฉะ** เป็นการใช้ไม้จุ่มสีมาแต้มบนเส้นหมี่ ถือเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวลาวครั่ง และกรรมวิธีการผลิตให้แก่สมาชิกกลุ่มเพื่อผลิตในเชิงการค้า ดังนี้

รูปที่ 8 การแต้มสีหรือแฉะสีผ้ามัดหมี่

รูปที่ 9 การทอผ้ามัดหมี่ลายคอกม้า

รูปที่ 10 ผลิตภัณฑ์จากลวดลายประจำท้องถิ่น/จังหวัดผ้าขึ้นมัดหมี่ “ลายคอกม้า” จากการย้อมสีธรรมชาติ

ผลการเลือกรูปแบบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ผู้วิจัยได้กำหนดนวัตกรรมลวดลายผ้าขึ้นมัดหมี่ลายคอกม้าและเลือกใช้โครงสร้างสีด้วยการย้อมสีธรรมชาติจาก ใบมะม่วง, ดอกอัญชันและใบขี้เหล็ก จากผลการทดลองเจดสีมาพัฒนาใช้ในผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่มุ่งเน้นการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่และเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น โดยคัดเลือกสมาชิกกลุ่มเป้าหมายอย่างเฉพาะเจาะจงเริ่มจากประธาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและคัดเลือกสมาชิกกลุ่ม ๆ ละ 15 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญในการเลือกกำหนดต้นแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 10 แบบ ได้ผลดังนี้

ประเภทผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย ได้แก่ เครื่องแต่งกายสำหรับบุรุษและสตรีในวัยทำงาน จำนวน 4 รูปแบบ รวม จำนวน 4 ตัว

รูปที่ 11 รูปแบบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย

กิจกรรม 3.3 ถ่ายทอดความรู้ในการตัดเย็บรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ให้แก่สมาชิกกลุ่ม เพื่อผลิตในเชิงการค้า โดย จัดอบรมความรู้เรื่อง การสร้างแพทเทิร์น การตัดเย็บรวมถึงการเลือกใช้วัสดุได้ตามที่ออกแบบไว้

รูปที่ 12 การถ่ายทอดความรู้ในการตัดเย็บรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่

ในด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ชุมชน ผู้วิจัย พบว่า กลุ่มชุมชนมีขีดความสามารถในการพัฒนากลุ่มผลิตภัณฑ์ได้ดีขึ้น โดยพิจารณาจากเกณฑ์ทดสอบการประเมินการปฏิบัติงานก่อนและหลังการฝึกอบรมการนำเทคนิคที่ได้จากงานวิจัยมาปรับใช้ในการผลิต 3 กิจกรรม อันได้แก่ การทดสอบทักษะการสร้างลวดลายจากการทอ การทดสอบทักษะการย้อมสีและการทดสอบทักษะการเย็บผ้า ซึ่งจากผลการปฏิบัติงาน พบว่า กลุ่มชุมชนสามารถพัฒนาทักษะเดิมได้เพิ่มขึ้นเกินร้อยละ 70 จากแบบประเมินทุกกิจกรรม

ผลิตภัณฑ์ต้นแบบผ้ามัดหมี่ลายคอกม้า

ผู้วิจัยได้กำหนดการใช้เจตสีย้อมธรรมชาติจากผลการทดลองเจตสีมาพัฒนารูปแบบและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สูงขึ้น โดยประเมินผลการออกแบบและสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ใช้วิธีการสอบถามแบบเจาะจงจากผู้เชี่ยวชาญ, นักวิชาการด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์, ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและนักพัฒนาชุมชน จำนวน 5 คน จากลวดลายมัดหมี่ประจำท้องถิ่น ได้แก่ “ลายคอกม้า” ย้อมสีธรรมชาติและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องแต่งกาย ได้แก่ เครื่องแต่งกายสำหรับบุรุษและสตรีในวัยทำงาน จำนวน 4 รูปแบบ รวมจำนวน 4 ตัว และถ่ายทอดความรู้ในการตัดเย็บรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ให้แก่สมาชิกกลุ่ม เพื่อผลิตในเชิงการค้าให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวท่า ตำบลหนองมะคำโมง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ดังนี้

รูปที่ 13 ผลิตภัณฑ์ต้นแบบผ้ามัดหมี่ลายคอกม้า

จากรูปที่ 13 แสดงรูปแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบผ้ามัดหมี่ลายคอกม้า ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวท่า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการนำลวดลายมัดหมี่ประจำท้องถิ่น ได้แก่ “ลายคอกม้า” มาปรับโครงสร้างสีด้วยย้อมสีธรรมชาติจากกรรมวิธีการผลิตของท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอท้องถิ่นที่เกิดจากการมีส่วนร่วมต่อยอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษของชุมชน เกิดการเรียนรู้โดยผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนได้รับความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยการเพิ่มมูลค่า การออกแบบและความแตกต่างพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความแปลกใหม่ และแตกต่างจากตลาดที่มีอยู่เดิมเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและตลาด เป็นการสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้าถึงความรู้และเกิดความคิดสร้างสรรค์

ใหม่ ๆ ซึ่งมีการจำหน่ายในตลาดด้วยการจำหน่ายจริงยังสถานที่ต่าง ๆ ได้แก่ งาน OTOP งานเทศกาลประจำปีของจังหวัด เพื่อประเมินกลุ่มผู้บริโภคที่ให้ความสนใจกับผลิตภัณฑ์ในระดับดีส่งผลให้กลุ่มชุมชนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ตลอดจนการอนุรักษ์ไว้ซึ่งความรู้ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าให้อยู่คู่ชุมชนต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสิ่งทอชุมชน พื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวเก่า) ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายสำหรับบุรุษและสตรีในวัยทำงาน โดยกำหนดลดทอนลายจากลายประจำท้องถิ่น “ลายคอกม้า” และปรับโครงสร้างสีผ้าทอ อันนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้นและพัฒนากระบวนการย้อมสีผ้าทอ การกำหนดการออกแบบโครงสร้างสีผ้ามัดหมี่ตามแนวทางและเลือกใช้สีธรรมชาติจากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น ได้แก่ ใบมะม่วง, ดอกอัญชัน และใบขี้เหล็ก ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการย้อมสีธรรมชาติและศึกษาทดลองย้อมสีธรรมชาติ เพื่อนำมาปฏิบัติพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวเก่า โดยการออกแบบและพัฒนาเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และพัฒนานวัตกรรมลดทอนลายผ้าขึ้นมัดหมี่ลายคอกม้าด้วยการย้อมสีธรรมชาติ รวมทั้งพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัยเพื่อสนองความต้องการในประโยชน์ใช้สอยและความงาม ตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของการสร้างผลงาน พร้อมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีกระบวนการย้อมสีธรรมชาติและการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการตัดเย็บรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการในกลุ่มเป้าหมายในผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นมัดหมี่ลายคอกม้าด้วยการย้อมสีธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นให้ได้มาตรฐานและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดผลิตภัณฑ์ ดังนี้ ประเภทผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย ได้แก่ เครื่องแต่งกายสำหรับบุรุษและสตรีในวัยทำงานจำนวน 4 รูปแบบ รวมจำนวน 4 ตัว

ผลประเด็นความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์โครงการพัฒนาและยกระดับสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม พื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวเก่า

ในกระบวนการการทดสอบตลาดประเมินความพึงพอใจสำหรับผลิตภัณฑ์ จากผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์จำนวนทั้งสิ้น 50 คน มีความพึงพอใจแบ่งเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ โดยมีระดับความพึงพอใจในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 85.4 มีความพึงพอใจในอายุการเก็บรักษาของผลิตภัณฑ์ โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 80 มีความพึงพอใจในการออกแบบลดทอนลายเป็นที่ต้องการของลูกค้า โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 82.6 มีความพึงพอใจในบรรจุภัณฑ์สวยงาม โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 93.4 มีความพึงพอใจในตราสัญลักษณ์ของสินค้าเป็นที่ยอมรับ โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 88 มีความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะ ประจำท้องถิ่น โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 92 มีความพึงพอใจในเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 81.4 มีความพึงพอใจในการออกแบบลดทอนลายที่มีความทันสมัย โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 85.40

2. ด้านราคา โดยมีระดับความพึงพอใจในการกำหนดราคาขายเหมาะสมกับขนาดและชนิดของสินค้า คิดเป็นร้อยละเท่ากับ 89.4 มีความพึงพอใจในแสดงราคาขายชัดเจน โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 90.6 มีความพึงพอใจในราคาต่อรองได้ โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 85.4 มีความพึงพอใจในคุณค่าของสินค้าเหมาะสมกับราคา โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 86.6 และมีความพึงพอใจในมีระดับราคาที่หลากหลาย โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 86.6

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยมีระดับความพึงพอใจในการจำหน่าย ณ สถานที่ผลิต คิดเป็นร้อยละเท่ากับ 86.6 มีความพึงพอใจในการจำหน่ายทั่วไปในท้องตลาด โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 85.4 มีความพึงพอใจในสถานที่วางขายสินค้ามีบรรยากาศที่ดูดี โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 84 มีความพึงพอใจในการใช้เทคโนโลยีในการจัดจำหน่าย (ผ่านเว็บไซต์) โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 90.6 มีความพึงพอใจในสถานที่จำหน่ายมีความสะดวกสบายต่อการเลือกซื้อ โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 86.6 และมีความพึงพอใจในการจำหน่ายผ่านตัวแทน โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 90.6

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยมีระดับความพึงพอใจในการให้ส่วนลด มีของแถม คิดเป็นร้อยละเท่ากับ 94.6 มีความพึงพอใจในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 90.6 มีความพึงพอใจในการบริการของพนักงาน โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 92 และมีความพึงพอใจในสินค้าตัวอย่างให้ทดลอง โดยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 92

จากการอภิปรายผลทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งทอชุมชนพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวเก่า) โดยนำทรัพยากรท้องถิ่น เอกอัครราชทูตท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นนำมาผสมผสานเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ การนำสัณฐานชาติมาใช้ในผ้ามัดหมี่จากภูมิปัญญาดั้งเดิมโดยเลือกวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิต ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อวัตถุดิบสร้างสรรค์ให้เกิดรูปแบบสินค้าที่หลากหลายสอดคล้องไปกับความต้องการของตลาด อีกทั้งเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภคได้เลือกซื้อสินค้ามัดหมี่ที่ย้อมด้วยสัณฐานชาติเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่ได้กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. กลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ศึกษาครั้งนี้จำกัดเฉพาะพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวเก่า) ในการศึกษาต่อไป จึงอาจขยายผลพัฒนากลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งทอกลุ่มอื่นๆ ให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนสามารถผลิตสินค้าในเชิงพาณิชย์ ต่อยอดองค์ความรู้เพิ่มเติม สร้างมูลค่างานที่มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของตลาดเพื่อเพิ่มรายได้ให้ชุมชนในอนาคต
2. งานวิจัยนี้มุ่งเน้นไปสู่ประเด็นของการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในด้านการผลิต ไม่ครอบคลุมไปถึงการวิจัยการยกระดับผลิตภัณฑ์ไปสู่ตลาดสินค้าแฟชั่นในกลุ่มตลาดสำเร็จรูปและตลาดประเภทต่างๆ ดังนั้น ในการขยายผลต่อไป งานวิจัยนี้จะป็นฐานข้อมูลสำคัญเพื่อพัฒนาไปสู่การสร้างสรรค์อัตลักษณ์ของการสร้างตราสินค้าชุมชนเพื่อเป็นชุมชนทอผ้าต้นแบบที่มีระบบบริหารจัดการสินค้าและการขนส่งในตลาดการค้าสมัยใหม่ เพื่อเป็นการส่งเสริมแนวทางในการขยายธุรกิจของกลุ่มอาชีพสิ่งทอภูมิปัญญาท้องถิ่นในอนาคตต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มัดหมี่ที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนและตลาดให้มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น เพื่อต่อยอดภูมิปัญญาสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดความสำเร็จและความคุ้มค่าของโครงการ
2. กลุ่มเป้าหมายได้รับถ่ายทอดองค์ความรู้ในการตัดเย็บรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่โดยผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีได้รับสนับสนุนโดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมภายใต้โครงการพัฒนาผู้ประกอบการและยกระดับสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนหนึ่งจากงานสร้างสรรค์และงานบริการวิชาการรับใช้สังคมในพื้นที่กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวเก่า ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ที่ให้การสนับสนุนทุนเพื่อสถานที่ใช้ห้องปฏิบัติการทดสอบ

References

National Innovation Agency (Public Organization). (n.d.). *4 Strategies to Drive 'Thailand': Toward Innovation Nation*. Retrieved from <https://www.nia.or.th/NIA4>